

повністю її усунути за допомогою виключно короткотермінових реабілітаційних заходів. Цей напрямок суспільної адаптації потребує більш активного функціонування ряду соціальних програм на зразок «Воїну – гідна праця». Команда проекту займається оцінкою та забезпеченням умов, необхідних для повернення на попереднє або працевлаштування на інше місце роботи воїнів з інвалідністю, отриманою внаслідок поранень під час участі в АТО.

Вирішення проблем учасників АТО на сьогодні є яскравим індикатором здатності суспільства йти соціальноорієнтованим шляхом і передбачати свою безпеку і захищеність через призму усесторонньої турботи про військовослужбовців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Офіційний сайт Державної служби України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dsvv.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Координаційного центру з надання правової допомоги [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legalaid.gov.ua/ua/>
3. Мутьована Л. І. Методи психологічної допомоги учасникам АТО / Л. І. Мутьована // Молодий вчений. – 2014. – № 10. – С. 114-116.

Михальчук Н. М.

к.е.н., викладач кафедри фінансово-економічної безпеки та інтелектуальної власності ЮФ ТНЕУ

Олійничук О. І.

к.е.н., доцент кафедри фінансово-економічної безпеки та інтелектуальної власності ЮФ ТНЕУ

УХИЛЕННЯ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ: ВІТЧИЗНЯНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Фінансові реалії сучасної України зумовлюють пріоритетність вирішення проблем наповнення бюджету. В умовах, коли заплановані обсяги надходжень не вдається виконати через загальний економічний спад, зростаючий рівень інфляції, сповільнення зовнішньоекономічної діяльності, альтернативою для покриття дефіциту виступають зовнішні запозичення. Такий вектор бюджетної політики є досить загрозливим для вітчизняного економічного та політичного суверенітету, тому актуальності набуває питання залучення усього можливого внутрішнього потенціалу. Ухилення від оподаткування є тим негативним явищем, яке від початку існування укорінене у фіскальну практику нашої держави, проте ресурси, які криються у тіньовому секторі, при ефективному механізмі їх легалізації наразі можуть стати ключовим фактором забезпечення фінансової безпеки України.

Результати аналізу показників, що характеризують стан ухилення від оподаткування в Україні, свідчать про масштабність явища та його загрозливі наслідки (табл. 1). Так, обсяги ухилення у період із 2010 року і донині зросли більше ніж удвічі, причому різке коливання відбулося у 2013 р., що пояснюється загостренням соціально-політичної ситуації в державі. Більше того, у цей же період почав суттєво зростати бюджетний дефіцит, а саме на 11,3 млрд. грн. На нашу думку, це обґрунтовано доводить взаємозумовленість цих негативних тенденцій.

Проаналізувавши динаміку співвідношення обсягів ухилення від оподаткування та дефіциту бюджету можемо побачити, що станом на 2015 р. ухилення становить майже 100% від дефіциту. Це означає, по-перше, що невиконання обов'язку щодо сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) є однією із основних причин недостатності доходів, а по-друге, що у разі мобілізації таких несплачених сум Україна зможе суттєво наростити свої фінансові потужності.

Таблиця 1

Тенденції ухилення від оподаткування в Україні, 2010-2015 рр.

Показники	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Обсяг ухилення від оподаткування, млрд. грн.	20,44	21,01	22,28	40,402	49,32	44,86
Доходи Державного бюджету (ДБ) України, млрд. грн.	240,6	314,6	346,0	339,1	357,0	534,6
Співвідношення обсягів ухилення від оподаткування до доходів ДБ, %	8,5	6,7	6,4	11,9	13,8	8,4
Дефіцит Державного бюджету України, млрд. грн.	64,2	23,6	53,4	64,7	78,0	45,1
Співвідношення обсягів ухилення від оподаткування до дефіциту ДБ, %	31,8	89,0	41,7	62,4	63,2	99,5

Джерело: складено за: [1; 2; 3].

Зауважимо, що протягом 2015 р. органами Державної фіскальної служби України було припинено діяльність 59 конвертаційних центрів, із вигодонабувачів яких було стягнуто 769,3 млн. грн. Крім того, на 1,2 млрд. грн. було вилучено із обігу підакцизних товарів, 261,6 млн. грн. – нелегального бурштину; виявлено та зупинено на стадії реєстрації податкових накладних по фіктивних операціях загальною сумою 234 млрд. грн. [2].

Варто зазначити, що масштабність тенденцій виявлених випадків ухилення від оподаткування зумовлена не лише зростанням нелегальної діяльності суб'єктів господарювання, а й змінами макроекономічного середовища в державі. Так, обсяг господарських операцій в грошовому значенні зростає з огляду на зміну цінових і валютних параметрів навіть без зростання операцій в натуральному значенні. При існуючих незмінних порогах кримінальної відповідальності кількість кримінальних проваджень за даною статтею, відкритих в автоматичному режимі, продовжуватиме багатократно зростати.

Відповідно до ст. 212 Кримінального кодексу (КК) України умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що входять в систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації, незалежно від форми власності або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах є

кримінально караним діянням, яке карається штрафом у відповідному розмірі або (з) позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, а у певних випадках – з конфіскацією майна.

При цьому під значним розміром коштів розуміються суми податків, зборів і інших обов'язкових платежів, які в тисячу і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян, під великим розміром коштів слід розуміти суми податків, зборів і інших обов'язкових платежів, які в три тисячі і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян, під особливо великим розміром коштів слід розуміти суми податків, зборів, інших обов'язкових платежів, які в п'ять тисяч і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян [4].

Аналіз судової практики на основі даних Єдиного державного реєстру судових рішень [5] свідчить, що протягом 2010–2015 рр. відбулося значне скорочення кількості ухвалення вироків за кримінальні діяння щодо ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Так, за підсумками 2010 року було ухвалено 22 вироків, 2011 року – 189 вироків, що на 167 вироків більше ніж у 2010 році, 2012 року – 233 вироків, що на 44 вироків більше ніж у 2011 році, у 2013 року – 219 вироків, що на 14 вироків менше ніж у 2012 році, у 2014 році – 144 вироків, що на 75 вироків менше ніж у 2013 році, а у 2015 році було ухвалено 84 вироків, що на 60 вироків менше ніж у 2014 році. Зауважимо, що з 01.01.2016 року по 01.03.2016 року зареєстровано 8 вироків.

Водночас результати дослідження структури злочинності у сфері господарської діяльності на основі даних Єдиного державного реєстру судових рішень [5] дозволяють стверджувати про незначний розмір частки злочинів щодо ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у загальній кількості вироків за господарські злочини. Зокрема, у 2010 році частка вироків за ухилення від оподаткування у структурі вироків за злочини у сфері господарської діяльності становила 4,69%, у 2011 році – 11,41%, у 2012 році – 7,51%, у 2013 році – 10,3%, у 2014 році – 8,5%, а в 2015 році – 6,3%. За період з 01.01.2016 року по 01.03.2016 року даний показник становить 6,6%.

Вищезазначене дає можливість обґрунтувати висновок, що незважаючи на загрозливі тенденції ухилення від оподаткування, які склалися протягом останніх років (особливо 2013–2015 рр.), дане кримінальне правопорушення не було адекватно оцінено контролюючими, правоохоронними та судовими органами.

Підсумовуючи зазначимо, що ухилення від оподаткування характеризується неабиякою загрозливістю: у той час, коли до облікованих податкових боржників застосовуються заходи впливу, податкові злочинці, що ухиляються від оподаткування, посилюють тіньовий сектор економіки, збагачуючи себе за рахунок держави. Для запобігання розвитку негативних тенденцій досліджуваного явища пропонуємо, передусім, вжити заходи із підвищення ефективності вітчизняної податкової системи, зокрема, в контексті її лібералізації. Так, на наш погляд, доцільно знизити податкове навантаження на дрібний та середній бізнес та на інвестиції, максимально спростити процедури обліку, звітності й адміністрування податків, розширити критерії ризикованості суб'єктів господарювання для проведення податкового контролю. Такі дії дозволять усунути об'єктивні передумови до тінізації оподатковуваних операцій. Крім того, в умовах, коли через фіскальний тиск в Україні досвід податкової амністії для детінізації доходів громадян виявився негативним, тому як альтернативу варто застосувати регресивну шкалу для прибуткового оподаткування. З метою попередження перманентного

багатократного абсолютного приросту відкритих проваджень за ст. 212 КК України вважаємо обґрунтованим перегляд кваліфікуючих ознак злочину, а саме щодо застосування як бази розрахунку 50% податкової соціальної пільги із підвищенням її розміру до 100%, що відповідатиме реальній економічній ситуації, зокрема наявному рівню інфляції. Це автоматично призведе до оптимізації відповідальності за даний вид злочинної діяльності, відповідно, через її зростання вдвічі. Водночас вкрай важливим для однозначного трактування норм кримінального законодавства є заміна некоректно вжитого поняття «неоподатковуваний мінімум доходів громадян» на «податкову соціальну пільгу».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Діяльність податкової служби України за 2008–2010 р.: [статистичний бюлетень / відп. за вип. В. І. Ніколайченко]. – К. : ДПА України, 2011.
2. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sfs.gov.ua>.
3. Выполнение государственного бюджета Украины. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://index.minfin.com.ua/budget>.
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
5. Єдиний державний реєстр судових рішень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua>.

Москалюк Н. Б.

к.е.н., доцент кафедри фінансово-економічної безпеки та інтелектуальної власності ЮФ ТНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МИТНИХ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

Угода про торгівельні аспекти прав інтелектуальної власності (далі – Угода TRIPS) у розділі 4 передбачає правове регулювання спеціальних вимог щодо заходів на кордоні. Так, ст. 51 Угоди TRIPS передбачається, що: «Члени повинні, згідно з викладеними нижче положеннями, прийняти процедури для того, щоб надавати можливість власнику прав, який має дійсні підстави підозрювати, що може відбуватися імпортування товарів з фальсифікованим товарним знаком або товарів, створених з порушенням авторських прав, подавати до компетентних органів, адміністративних або судових, письмову заяву з проханням, щоб митні органи затримали ці товари і не випускали їх у вільний обіг...» [1]. Вказаними положеннями Угода TRIPS встановлює сферу застосування спеціальних вимог щодо заходів на кордоні.

Подібні норми із визначення сфери застосування митного контролю містяться і у нормах митного законодавства України, і у нормах регіонального законодавства ЄС. Аналіз вказаних положень дає змогу стверджувати про наявність певних відмінностей у визначенні такої сфери, що в подальшому потребує гармонізації.

Угода TRIPS у ст. ст. 51 та 60 встановлює сферу застосування митного контролю. Так, митний контроль можливий стосовно імпортування та експортування товарів з фальсифікованим товарним знаком або товарів,